

Europees strafrecht 2010-2014

GERT VERMEULEN*

WILLY BRUGGEMAN**

Eind 1992, aan de vooravond van de inwerkingtreding van het Unieverdrag van Maastricht (in november 1993), verscheen een eerste *Panopticon*-themanummer over Europees strafrecht. Begin 2004, meer dan tien jaar later, werd met het themanummer 'Politie en justitie in een nieuwe Unie'¹ de pols genomen van de – met het Verdrag van Amsterdam (en later dat van Nice) – vernieuwde strafrechtelijke samenwerking tussen de EU-lidstaten. Vijf jaar na inwerkingtreding van het Amsterdamverdrag (mei 1999) was de daarmee geïntroduceerde 'ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid' immers in een ware stroomversnelling gekomen, in niet geringe mate als gevolg aan de gebeurtenissen van 9/11. Met de aankomende uitbreiding van de Unie met tien nieuwe lidstaten (in mei 2004) en het toenmalige 'akkoord' over een heuse Europese Grondwet stond de Europese strafrechtsruimte bovendien aan de vooravond van alweer een 'grote sprong voorwaarts'. Intussen is de Unie alweer twee lidstaten rijker en dringt een balans van tien jaar strafrechtelijke EU-samenwerking onder het Amsterdamregime (met o.m. tientallen harde kaderbesluiten inzake harmonisatie van strafrecht en wederzijdse erkenning van gerechtelijke beslissingen in strafzaken) zich op. Tevens werd de definitieve supranationaliteit die de Grondwet voor de justitiële en politieke samenwerking in strafzaken zou introduceren, naadloos verdisconteerd in het Hervormingsverdrag van Lissabon (december 2007), dat – na het positieve Ierse referendum en de Tsjechische vaudeville – eindelijk in werking kan treden. Aanleiding genoeg voor *Panopticon* om – toevallig ook aan de vooravond van de inwerkingtreding van het nieuwe Europolbesluit (per 1 januari 2010) – voor een derde themanummer inzake Europees strafrecht te kiezen, daarbij ook uitdrukkelijk vooruitblikkend naar het Belgische EU-Voorzitterschap 2010 (tweede jaarhelft), dat een belangrijke rol zal moeten opnemen inzake de toekomst van politie, justitie en strafrecht in de EU.

In een eerste artikel van dit themanummer wordt het voorstel van 'Stockholmprogramma' voor het eerst kritisch tegen het licht gehouden (Cyrille FUNAUT, 'Het voorstel voor het Stockholm Programma: een gebrekkige stimulans voor de discussie over de verdere ontwikkeling van de politieke en justitiële samenwerking in de Europese Unie'). Het programma, dat de Europese staats- en regeringsleiders in december 2009 – aan het einde van het Tweede EU-Voorzitterschap – in definitieve vorm zullen aannemen, legt de beleidscontouren van de justitiële en politieke samenwerking in strafzaken tussen de lidstaten van de EU vast voor de periode 2010-2014. Het belang van dit derde vijfjarenplan op het stuk van justitie en binnenlandse zaken (na het Haags Programma van november 2004 en de Tampere-richtpunten van oktober 1999) kan amper worden overschat. Het aankomende Belgische EU-Voorzitterschap zal er zich ook trouw moeten in inschrijven.

* Hoofddocent strafrecht en directeur Institute for International Research on Criminal Policy (IRCP), Universiteit Gent (www.ircp.org).

** Willy Bruggeman is voorzitter van de federale politieraad, professor politiewetenschappen aan het Benelux universitair centrum

1 G. VERMEULEN, *Panopticon*, 2004/1.

Daarna volgen twee overzichtsartikelen waarin de versnippering en de incoherenties die de voorbije tien jaar zijn ontstaan in het politieel respectievelijk justitieel Europees samenwerkingslandschap kritisch worden aan de kaak gesteld (Willy Bruggeman, 'Georganiseerde versnippering van de wetshandhavinginstrumenten en -organismen, in de sfeer van de politionele en justitiële samenwerking in strafzaken (en mogelijke oplossingen)'; Wendy De Bondt en Gert Vermeulen, 'Justitiële samenwerking en harmonisatie. Over het *hoe* en het *waarom* van een optimalisering in het gebruik van verwezenlijkingen op vlak van harmonisatie bij de uitbouw van justitiële samenwerking').

Het nummer sluit af met nog een artikel en meer standpuntelijke 'forumbijdrage', waarin wordt vooruitgeblikt naar het Belgische Voorzitterschapsprogramma 'justitie' (Frank VERBRUGGEN en Vanessa FRANSEN, "'Glimlachen...Niet bewegen... Dank u.'" Pleidooi voor een sober en doordacht Belgisch EU-Justitie-voorzitterschap in 2010'), respectievelijk 'politie' (Paul DE HERT, 'De Belgische politie- en veiligheidsagenda voor Europa is gematigd en realistisch, maar komt tot stand in een politiek niet transparant kader').

Samen met de auteurs van de diverse bijdragen hopen we dat voorliggend themanummer, zoals die van voor vijftien en vijf jaar, een nuttig ankerpunt mag vormen en het debat over de ontwikkeling van het Europees strafrecht en de overhand toenemende Europeanisering en internationalisering van de strafrechtsbedeling verder mag aanwakkeren.